

Primeres avantguardes I:

Expressionisme, Fauvisme, Cubisme i Futurisme

Fonaments de les Arts II, Bloc 2.

Lliurament 1

Departament d' Arts

Cristina Calderón Puig

La **imatge de la portada** correspon a una fotografia realitzada per **Joe Shlabotnik** i publicada a Flickr el 23 de novembre de 2013 titulada ***Woman Takes Selfie With Picasso's "Les Demoiselles d'Avignon"***.

Concepció, recerca, disseny, desenvolupament i publicació a càrrec de
Cristina Calderón Puig,

Barcelona, 1 de febrer de 2018.

Sobre els continguts del lliurament

Els continguts de la matèria de Fonaments de les Arts estan basats en diferents lectures i recerques de llibres generals dedicats, en la seva majoria, a la divulgació de la història de l'Art. Tanmateix, és una matèria que té com a objecte d'estudi de les obres i les produccions artístiques, incloent-hi les manifestacions de la cultura visual, les arts escèniques i la musical. Comprèn diferents períodes històrics i diferents civilitzacions perquè es pretén donar una visió global dels canvis i continuïtats de les arts, centrant l'atenció especialment en les manifestacions artístiques dels períodes més recents.

Fonaments de les Arts és una matèria comuna d'opció dins la modalitat del Batxillerat artístic, per la qual cosa, el seu temari està supeditat i configurat segons el currículum vigent publicat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Índex de continguts

Primeres avantguardes: Expressionisme, Fauvisme, Cubisme i Futurisme.

1. Inicis del segle XX. Europa: Context històric.	5
2. Fauvisme.	7
3. Expressionisme.	10
3.1 Die Brücke.	15
3.2 Der Blaue Reiter.	17
4. Cubisme.	19
4.1 Cubisme analític.	22
4.2 Cubisme sintètic.	23
4.3 Orfisme.	25
5. Futurisme.	27

Primeres avantguardes: Expressionisme, Fauvisme, Cubisme i Futurisme.

1. Inicis del segle XX. Europa: Context Històric i ideals estètics.

La transició del segle XIX al XX comportà nombrosos canvis polítics, socials i culturals: per una banda, el fracàs de la Comuna de París suposà l'auge polític i econòmic de la burgesia, que visqué a les últimes dècades del segle XIX un moment de gran esplendor, reflectit en el **Modernisme**, moviment artístic posat al servei del luxe i l'ostentació desplegat per la nova classe dirigent. Amb tot, els processos revolucionaris efectuats des de la Revolució francesa i el temor que es tornessin a repetir van portar les classes polítiques a fer una sèrie de concessions, com les reformes laborals, les assegurances socials i l'ensenyament bàsic obligatori. Així, el descens de l'analfabetisme comportà un augment dels mitjans de comunicació i una major difusió dels fenòmens culturals, que adquireixen major abast i rapidesa de difusió, i sorgí la “cultura de masses”.

Per altra banda, els avenços tècnics, especialment en el terreny de l'art l'**aparició de la fotografia** i el cinema, van portar l'artista a plantejar-se la funció de la seva feina, que ja no consistia a imitar la realitat, ja que les noves tècniques ho feien de manera més objectiva, fàcil i reproduïble. Igualment, les noves teories científiques portaren els artistes a qüestionar-se l'objectivitat del món que percebem: la **Teoria de la relativitat d'Einstein**, la **psicoanàlisi de Freud** i la **Subjectivitat del temps de Bergson** provocaren que l'artista s'allunyés cada cop més de la realitat. Així, la recerca de nous llenguatges artístics i noves formes d'expressió comportà l'aparició dels moviments d'avantguarda, que suposaren una nova relació de l'artista amb l'espectador: els artistes avantguardistes cercaven integrar l'art amb la vida, amb la societat, fer de la seva obra una expressió de l'inconscient col·lectiu de la societat que representa. Al mateix cop, la interacció amb l'espectador provoca que aquest s'involucri en la percepció i comprensió de l'obra, així com en la seva difusió i mercantilització, factor que portarà a un **augment de les galeries d'art i dels museus**.

En aquest context es desenvoluparan les anomenades **Avantguardes històriques**, és a dir, les produïdes des dels primers anys del segle XX, en l'ambient previ a la Primera Guerra mundial, i el final de la Segona Guerra mundial. Aquesta denominació inclou, l'**expressionisme**, el **fauvisme**, el **cubisme**, el **futurisme**, el **constructivisme**, el **neoplasticisme**, el **dadaisme**, el **surrealisme**, etc. L'avantguarda està íntimament

l·ligada al concepte de modernitat, caracteritzat per la fi del determinisme i de la supremacia de la religió, substituïts per la raó i la ciència, l'objectivisme i l'individualisme, la confiança en la tecnologia i el progrés, en les pròpies capacitats de l'ésser humà. Així, els artistes pretenen posar-se al capdavant del progrés social, expressar mitjançant la seva obra l'evolució de l'ésser humà contemporani.

Va ser cap al 1911, quan **Kandinski** va afirmar que un quadre era una simple combinació de colors, obrint-se així el camí cap a l' **abstracció** i als nous corrents que marcarien el pas a la revolució artística del segle XX.

Podeu ampliar la informació sobre el començament del segle XX i el seu context històric a l'enllaç següent:

Crónica Universal de Nuestra Época . Capítulo 1: El comienzo de un siglo

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

2. Fauvisme

El Fauvisme és el primer dels *ismes* del segle XX. En realitat, va ser un moviment molt curt, tan sols va durar com a tal uns tres anys, ni tan sols un moviment unitari, però va tenir un impacte tan fort que actualment és considerat com el primer moviment d'avantguarda del segle XX. Amb els *fauves*, els salvatges, la pintura es convertiria en un mitjà per expressar-se, en un intent dels artistes d'avantguarda per **obrir la seva ànima als espectadors mitjançant la pintura**.

Nascut en el Saló de Tardor de París de 1905, en una de les sales, el *Salon d'Automne*, s'exhibien un conjunt d'obres realitzades per un grup de joves pintors que utilitzaven **colors violents i arbitraris**, salvatges, mentre que al mig es podia trobar obres de caire classicista.

Els **fauvistes** (*fauves*, "bèsties" en francès) van donar tot el protagonisme al color, emprant tons brillants i formes simples i decoratives. Així, una model de Matisse, el principal pintor fauvista, podia ser blava, i un cavall ser representat de color verd. Hi destaquen els artistes **Henri Matisse, André Derain i Maurice Vlaminck**. Va aparèixer paral·lelament amb l'Expressionisme alemany, amb una base de protesta oposat al naturalisme, a l'impressionisme i a les rígides maneres del Postimpressionisme de **Seurat i Signac**.

Les seves principals influències vénen de **Paul Gauguin** i de les idees de **Zola, Nietzsche, Stirner i Huysmans**. De l'obra de Gauguin van aprendre la llibertat en l'ús del color, que van dur a l'extrem ("els colors com cartutxos de dinamita", que diria **Derain**), així com l'alliberament del temperament i l'instint personal. També admiraven la capacitat de síntesi i el sentit decoratiu de l'obra de Gauguin.

El Fauvisme aconseguia superar i sintetitzar les tendències pictòriques sorgides amb posterioritat a l'Impressionisme, sempre des de l'autonomia del color respecte de la forma, fruit d'una interpretació del seu treball individual i del seu món interior. En conseqüència, el Fauvisme pot interpretar-se com una reacció a l'anàlisi impressionista del color i de la llum, si bé que participava d'una mateixa sensibilitat pel paisatge. Així, els fauves van construir la seva obra com un treball de síntesi. Tanmateix, **no es caracteritzen per una doctrina pictòrica, sinó per un mode d'expressió que manifestaven en tota l'estructura del quadre**.

Derain, "El port de Londres".

Una altra de les característiques del Fauvisme és el gust per l'**art africà-negre** i la influència que aquest va exercir en les obres. Aquest gust per "allò altre" es generalitza en un ambient que cada vegada camina més cap a l'avantguarda. L'art dels pobles primitius no és per imitar, sinó que planteja un evident allunyament de les formes naturalistes per a tendir a l'esquematització.

Podeu ampliar la informació sobre el moviment fauvista a la web que hi ha enllaçada a continuació, la qual podeu consultar traduïda si és necessari.

Smarthistory. Fauvism, an introduction

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

Vlaminck, "Un Voilier Sur La Seine".

El grup va entrar en crisi en 1907, amb l'aparició de Les Senyoretes d'Avinyó de Picasso. El fet de no haver format un grup coherent, a pesar dels seus èxits, va influir en el fet que en 1908 el grup es dissolgués, seguint cadascun dels seus membres camins diferents.

Smarthistory. Henri Matisse, Luxe, calme et volupté

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

Smarthistory. The red studio

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça](#) del vídeo

3. Expressionisme

“L’Expressionisme sorgí com a reacció a l’impressionisme: així com els impressionistes plasmaven al·lenç una “impressió” del món circumdant, un simple reflex dels sentits, els expressionistes pretenien reflectir el seu món interior, **una “expressió” dels seus propis sentiments**. Així, els expressionistes empraren la línia i el color d’una manera temperamental i emotiva, amb fort contingut simbòlic. Aquesta reacció enfront de l’Impressionisme suposà una forta ruptura amb l’art elaborat per la generació precedent, i va convertir l’Expressionisme en un sinònim de l’art modern durant els primers anys del segle XX.” [Dempsey (2008)]

L’Expressionisme sol ser entès com la deformació de la realitat per a expressar de manera més **subjectiva** la natura i l’ésser humà, donant primacia a l’expressió dels sentiments més que a la descripció objectiva de la realitat. Entès d’aquesta forma, l’Expressionisme és extrapolable a qualsevol època i espai geogràfic. Així, sovint s’ha qualificat d’expressionista l’obra de diversos autors com Matthias Grünewald, Pieter Brueghel el Vell, El Greco o Francisco de Goya. Alguns historiadors, per a distingir-lo, escriuen expressionisme –en minúscules– com a terme genèric i Expressionisme –en majúscules– per al moviment alemany.

Es va plasmar en un gran nombre de camps: **arts plàstiques, literatura, música, cinema, teatre, dansa, fotografia, etc.** La seva primera manifestació fou en el terreny de la pintura, coincidint en el temps amb l’aparició del Fauvisme francès, fet que va convertir a tots dos moviments artístics en els pioners de les Avantguardes artístiques.

Amb els seus colors violents, la seva temàtica de soledat i de misèria, l’Expressionisme va reflectir l’amargor que va envair els cercles artístics i intel·lectuals de la societat alemanya prebèl·lica i d’entreguerres, amargor que provocà un desig vehement de canviar la vida, de cercar noves dimensions a la imaginació, de renovar els llenguatges artístics. Defensava la llibertat individual, la primacia de l’expressió subjectiva, l’irracionalisme, l’apassionament i la temàtica prohibida –el morbós, demoníac, sexual, fantàstic i pervertit–. Intentà reflectir una visió subjectiva, una deformació emocional de la realitat, amb el caràcter expressiu dels mitjans plàstics, que cobraren una significació metafísica, obrint els sentits al món interior. Fidel reflex de les circumstàncies històriques en què es va desenvolupar, l’Expressionisme revelà l’indret pessimista de la vida, l’angoixa existencial de l’individu, que en la societat moderna, industrialitzada, es veu alienat, aïllat. Així, mitjançant la distorsió de la realitat, pretenien impactar l’espectador, arribar al seu costat més emotiu.

Tot i que el seu major centre de difusió es donà a Alemanya, també es percep en altres artistes europeus (**Modigliani, Chagall, Soutine, Permeke**) i americans (**Orozco, Rivera, Siqueiros, Portinari**). A Alemanya, s'organitzà principalment al voltant de dos grups: **Die Brücke** (fundat el 1905), i **Der Blaue Reiter** (fundat el 1911), encara que hi van haver alguns artistes no adscrits a cap grup.

Característiques del moviment

- És més important el contingut que la forma. L'objectiu és expressar l'interior de l'ésser humà.
- No es requereix una bona tècnica pictòrica ni un resultat estèticament correcte. L'important és transmetre el sentiment i la subjectivitat. La fi és que l'espectador que contempla, se senti atabalat, espantat o deprimat, segons l'estat que es vulgui transmetre.
- Potencien l'impacte emocional a l'espectador a través del color, les formes retorçades, la composició agressiva, etc. Intentaven modelar la realitat per a potenciar l'emoció interior.

Podeu ampliar la informació sobre el moviment expressionista a la web que hi ha enllaçada a continuació, la qual podeu consultar traduïda si és necessari, tot picant damunt, amb el botó dret del ratolí, així com traduir els subtítols de Youtube al idioma espanyol.

Smarthistory. Expressionism, an introduction

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

Kirchner, "Tres banyistes".

És a l'Alemanya del Segon Reich i la República de Weimar, amb les seves accentuades contradiccions socials, polítiques i culturals, on l'expressionisme es manifestarà amb particular intensitat. Així, nombroses associacions d'artistes, de ciutats de províncies Munic o Dresde, van agrupar-se per a exposar conjuntament i convidar els artistes estrangers que es consideraven més renovadors.

Expressionisme_Origenes

En tercer lloc Paul Gauguin, que aportà una nova concepció entre el pla pictòric i la profunditat del quadre, amb colors plans i arbitraris, que tenen un valor simbòlic i decoratiu, amb escenes de difícil classificació, situades entre la realitat i un món oníric i màgic. La seva estada a Tahití provocà que la seva obra derivés a un cert primitivisme, amb influència de l'art oceànic

En darrer lloc, Vincent Van Gogh, que elaborava la seva obra segons criteris d'exaltació anímica, caracteritzant-se per la falta de perspectiva, la inestabilitat dels objectes i colors, que freguen l'arbitrarietat, sense imitar la realitat, sinó que provenen de l'interior de l'artista. A causa de la seva fràgil salut mental, les seves obres són reflex del seu estat d'ànim, depressiu i torturat, cosa que es reflecteix en obres de pinzellades sinuoses i colors violents

Bronisław Malinowski (fundador de l' antropologia social) amb uns habitants de les illes Trobriand, Oceania, 1914.

Eduard Munch

El pintor noruec Edvard Munch (1863-1944), que va viure a cavall entre Alemanya i França entre el 1892 i el 1908, és un dels precedents més importants del moviment expressionista. La seva pintura no al·ludeix a una realitat més enllà del món material, sinó a la realitat de la vivència, la qual esdevé transcendent. És una nova concepció del símbol, una visió angoixant del món present i unes distorsions extremes, com mai no s'havia vist fins aquell moment.

El crit (1893) és l'obra més coneguda de Munch i ha esdevingut la imatge emblemàtica de l'angoixa i la incomunicació en el món contemporani: el crit ho deforma tot, incloent-hi el rostre del qual sorgeix, i converteix el quadre en un gran paisatge delirant de grans línies ondulades. Així, les formes distorsionades i torbadores, ressò d'una força superior que les destrueix, es converteixen en protagonistes. El dibuix, el color, la composició... tot està en funció de l'expressió.

El crit(1893). Edvard Munch

Per a ampliar, podeu descarregar el catàleg de l'exposició al museu d' Edvard Munch a l'enllaç:

Munch museet. Museu Eduard Munch

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

3.1 Expressionisme corrent *Die Brücke*

Die Brücke ('El pont') es fundà el 1905 a Dresden, format per quatre estudiants d'arquitectura de l'**Escola Tècnica Superior de Dresden**. El nom fou ideat per Schmidt-Rottluff, i simbolitza amb un pont la seva pretensió d'assentar les bases d'un art de futur.

El 1906 publicaren un manifest: **Programm**, en què **Kirchner** expressà la seva voluntat de convocar la joventut per a un projecte d'art social que transformés el futur. Pretenien mitjançant l'art influir en la societat, considerant-se uns profetes revolucionaris que aconseguirien canviar la societat del seu temps. La intenció del grup era atreure tot element revolucionari que volgués unir-se; així ho expressaren en una carta dirigida a **Nolde**. El seu major interès era destruir les velles convencions, igual que s'estava fent a França. Segons Kirchner, no podien posar-se regles i la inspiració devia fluir lliure i donar expressió immediata a les pressions emocionals de l'artista. La càrrega de crítica social que imprimiren en la seva obra els valgué els atacs de la crítica conservadora, que els titllà de ser un perill per a la joventut alemanya.

Els artistes de Die Brücke estaven influïts pel moviment **Arts & Crafts**, així com pel **Jugendstil** i els **nabís**, i artistes com **Van Gogh**, **Gauguin** i **Munch**. També s'inspiraren en el **gòtic alemany** i l'**art africà**. També estaven interessats en la literatura russa, especialment **Dostoievski**. El 1908, després d'una exposició de **Matisse** a Berlín, expressaren igualment la seva admiració pels fauvestes, amb qui compartien la simplicitat de la composició, el manierisme de les formes i l'intens contrast de colors. Ambdós partien del postimpressionisme, rebutjant la imitació i destacant l'autonomia del color. **Malgrat això, varien els continguts temàtics: els expressionistes eren més angoixants, marginals, desagradables, i destacaven més el sexe que els fauvestes. Rebutjaven l'academicisme i al·ludien a la "llibertat màxima d'expressió".** Més que un programa estilístic propi, el seu nexa d'unió era el rebuig al realisme i l'impressionisme, i la recerca d'un projecte artístic que involucrés l'art amb la vida, per al qual experimentaren amb diverses tècniques artístiques com el mural, la xilografia i l'ebenisteria, a part de la pintura i l'escultura.

Els principals membres del grup van ser **Ernst Ludwig Kirchner**, **Emil Nolde**, **Otto Mueller**, **Oskar Kokoschka**.

Emil Nolde, *Dansa al voltant del vedell d'or*. 1911.

Característiques del moviment *Die Brücke*:

- D'estridents colors, traços caòtics i angulosos i temes plens d'ansietat.
- No hi havien regles, la inspiració havia de fluir lliure i poder donar expressió immediata a les necessitats emocionals de l'artista; es preocupen menys dels aspectes formals, fet que els separava del fauvisme de Matisse i de Braque.
- Obres amb una gran crítica social, per això van rebre comentaris negatius de la societat conservadora, els hi deien que eren un perill per a la joventut alemanya.

En certa manera, El Pont significa una recerca de l'**art primitiu** mitjançant pinzellades gruixudes i ràpides, de factura molt descuidada, com si no tinguessin tècnica; així com l'ús del color com un atribut que conferia significat a l'obra però sense criteris de versemblança. És a dir, l'expressionisme de Die Brücke suposa una complaença en les distorsions, la deformació i la degradació de la realitat que respon a la seva visió de la condició humana: una societat degradada, perversa i alienada. En síntesi, l'art com revolta social i crítica de la societat burgesa.

3.2 Expressionisme corrent *Der Blaue Reiter*

Der Blaue Reiter (El Genet Blau) va ser un grup d'artistes expressionistes fundat a **Munic** per **Wassily Kandinsky** i **Franz Marc** en 1911. També van formar part del grup, entre altres, August Macke, Gabriele Münter, Alexei von Jawlensky, Marianne von Kefferin i **Paul Klee**.

Kandinsky publica la seva teoria de l'art al seu llibre "**De l'espiritual en l'Art**". Es artistes de **Der Blaue Reiter** s'interessaven més pels aspectes formals que pels continguts de protesta.

Franz Marc, Cavalls blaus, 1911

Característiques del moviment *Der Blaue Reiter*

- Els unia el seu interès comú en l'art medieval i primitiu així com en els moviments artístics del moment: el Fauvisme i el Cubisme.
- August Macke i Franz Marc defensaven l'opinió que cada persona posseeix una veritable vivència o experiència interna i externa, que es donen la mà per mitjà de l'art.
- A diferència de Die Brücke, els artistes del Genet Blau sentien la necessitat de modular un llenguatge més controlat per a emetre els seus missatges. Van publicar llibres i van organitzar exposicions. Van desenvolupar un art espiritual, en el qual van reduir el naturalisme fins a arribar a l'abstracció.
- Compartien certes actituds amb els expressionistes de Die Brücke però tendien més a una purificació dels instints i el que volien era captar l'essència espiritual de la realitat; en aquest sentit les seves actituds eren més refinades i especulatives.
- La seva poètica es va definir com un expressionisme líric, en el qual l'evasió no s'encaminava cap al món salvatge sinó cap a la part espiritual de la naturalesa i cap al món interior.
- Volen una "igualtat de drets" de les diferents manifestacions artístiques.

La seva concepció de l'expressionisme suposava una interpretació de l'art com un alliberament de la dependència respecte del món exterior. **Més lírics, menys agressius, més espirituals, menys experimentalistes...**

La renovació de l'art s'havia de fonamentar en l'irracionalisme. Incontaminats i innocents, utilitzaven colors més suaus i **el seu objectiu era captar l'essència espiritual de la realitat**. Tenien una orientació més especulativa i prenen actituds més aviat refinades que els situaven més a prop d'una aristocràcia de l'art que no dels postulats radicals, agressius i revolucionaris del primer expressionisme. D'aquesta manera, **l'especulació formal derivaria en el naixement de l'abstracció**.

4. Cubisme

El Cubisme és un moviment estètic que va ocórrer entre **1907 i 1914**, tenint com principals fundadors a **Pablo Picasso**, considerat el líder del moviment, i **Georges Braque**. El Cubisme tractava les formes de la naturalesa per mitjà de figures geomètriques, representant totes les parts d'un objecte en un mateix pla. La representació del món passava a no tenir cap compromís amb l'aparença real de les coses.

Georges Braque, Ampolles i peixos, 1910

Comparteixen determinats aspectes com l'admiració, en l'obra de **Seurat** i, sobretot, de **Cézanne** (aquest pensava que la natura està formada a partir d'esferes, cons i altres figures geomètriques). A més segueixen a **Matisse** en la nova admiració per l'art dels pobles no europeus, l'escultura africana i oceànica, sobretot de les escultures i màscares africanes.

El Cubisme comença en 1907, amb l'obra **Les senyoretes del carrer Avinyó**, de Pablo Picasso.

"Quan vàrem començar a pintar cubista, no teníem la més mínima intenció de descobrir el Cubisme sinó d'expressar les nostres inquietuds"- va dir Picasso.

Pablo R. Picasso, Les senyoretes d'Avinyó, 1907

El Cubisme **abandonava la il·lusió òptica de la representació de la tercera dimensió** mitjançant la perspectiva lineal i aèria que s'usava des del Renaixement. Picasso, Braque i Gris descomponien les imatges (objectes i persones) en formes geomètriques a partir d'una reelaboració mental de la realitat, fragmentant l'objecte, i prescindint del color i de la profunditat (natures mortes, guitarres...). Aquests pintors **van destruir el punt de vista únic de les obres d'art** al contemplar els objectes des de diferents punts de vista a la vegada per resumir les diferents percepcions d'un quadre.

Podeu ampliar la informació sobre el moviment cubista a la web que hi ha enllaçada a continuació, la qual podeu consultar traduïda si és necessari, tot picant damunt, amb el botó dret del ratolí.

Smarthistory. Inventing Cubism

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

Característiques del moviment:

- El Cubisme tractava les formes de la naturalesa per mitjà de figures geomètriques, representant totes les parts d'un objecte en un mateix pla. No volen imitar la realitat, sinó la idea de realitat que posseeix l'artista.
- Aconsegueixen el volum gràcies al color i a formes definides i geomètriques, sense ajuda de la perspectiva.
- El Cubisme és una reflexió intel·lectual i visual sobre la forma. Malgrat l'aspecte d'alguns quadres cubistes, la forma sempre va ser respectada, no travessant mai el llindar de l'abstracte.
- Els grans volums es trenquen en altres més petits. Així, queda trencada també la línia de contorn, s'interromp el traç lineal. Per això, es compara el resultat d'aquest procés amb el reflex en un mirall trencat o amb la visió a través d'un calidoscopi.
- Perspectiva múltiple: Ve donada per l'estudi de cada plànol en la seva autonomia. Es multipliquen els angles de visió d'un mateix objecte. Així s'ofereix una visió complexa d'aquest, es pot presentar al mateix temps de cara, de perfil o des de qualsevol altre angle significatiu.
- Desaparició de gradacions d'ombra i llum: Això, ve donat per la descomposició del volum.

El color, en general, s'aplicava per petits tocs. El color és apte per a tots els objectes, però no és el veritable color de cap d'ells. En el cubisme analític, sobretot, els colors transmeten sensació d'austeritat: ocres, verds i grisos.

- Les formes geomètriques envaeixen les composicions, dibuixen els objectes des de tres punts de vista al mateix temps, per exemple: del davant, del darrere i de sobre. És impossible tenir aquesta visió de la realitat, a no ser que els objectes siguin transparents. Les formes observades en la naturalesa, són traduïdes en cilindres, cons, esferes i cubs. La retina capta les formes i la ment del pintor les simplifica. Cézanne ja va reduir les seves composicions a les formes geomètriques.
- Els temes més freqüents són: retrats, naturaleses mortes urbanes: arbres, cases, ampolles, fruiters, gots, guitarres i altres instruments musicals, i altres objectes senzills: els elements que es disposen de manera caòtica sobre la taula d'un cafè.
- Incorporen el "collage" amb papers de diari, roba, vidre i sorra.

Es poden distingir dues fases en el desenvolupament del cubisme:

4.1 Fase analítica (1907-1912)

Els elements de les figures es descomponen en formes geomètriques cada vegada més petites, la figura i fons es barregen. Utilitzaven multiplicitat de vistes, creant una nova forma de l'objecte real.

Juan Gris, Retrat de Picasso, 1912

4.2 Fase sintètica (1912-1921)

Utilització del collage, va servir parts de la realitat en el quadre, es reprèn el color, com a recurs plàstic, i en aquest tipus d'obres la multiplicitat de vistes de la imatge disminueix.

Georges Braque, Violí i pipa, 1913-14

Smarthistory. Picasso, Still Life with Chair Caning

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

El següent és un vídeo en anglès, però podeu reproduir-lo amb subtítols clicant a la icona de subtítols, i a configuració , on podreu indicar (si ho creieu necessari) la traducció dels subtítols. Analitza l'escultura cubista realitzada per Picasso "Guitarra".

Smarthistory. Picasso, Guitar

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

Escultura: Gargallo. El Profeta

Smarthistory. Picasso, Guitar

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

4.3 Cubisme_Orfisme

Guillaume Apollinaire anomenà "Orfisme" una derivació del Cubisme que perseguia una obra d'art de formes pures, sense cap referent a la realitat visual, a la manera de les formes musicals - segons el mite, Orfeu era el músic, el poeta, el príncep dels artistes inspirats. De tots els pintors que Apollinaire classificava com "òrfics" el més representatiu és **Robert Delaunay**.

L'Orfisme apareix a França en 1911, i és una tendència que deriva del Cubisme per a proclamar la supremacia del color.

L'obra Robert Delaunay i la de la seva dona Sonia Delaunay és potser la més original dins el "moviment cubista" perquè ambdós parteixen de l'impressionisme i el neoimpressionisme, estils que els cubistes menystenien perquè els consideraven massa coloristes, massa "visuals" (el color era per a ells un "efecte òptic" sense consistència). Els Delaunay en canvi, pensen que cal racionalitzar la percepció de la imatge visual sense destruir-la. Ambdós desenvoluparen les possibilitats obertes per la pintura de Georges Seurat i la tècnica "divisionista" o "puntillista".

Combinant la influència de Seurat i la tendència cubista a construir la imatge en formes geomètriques, Robert Delaunay pintà uns quadres amb taques de colors que poden ser considerats totalment abstractes: l'únic motiu del quadre és la llum i el color, i no hi cap altra referència naturalista.

L'obra de Delaunay tingué un gran èxit a Munic quan fou exposada a les exhibicions que organitzaven els artistes del grup expressionista anomenat "**Der Blaue Reiter**" (El Genet Blau), W. Kandinsky i F. Marc, els organitzadors d'aquest grup, adoptaren els procediments coloristes del cubisme de Delaunay. Kandinsky fou el primer artista que defensà teòricament la possibilitat d'un art totalment abstracte, que no fes cap referència a la realitat material perceptible com a imatge visual.

Sonia Delaunay. Prismes elèctrics, 1938.

Característiques del moviment:

- No figuració o figuració gairebé simbòlica: tendència cap a l'abstracció geomètrica.
- Estructuració a força de formes geomètriques més o menys rígides: cercles i semicercles en bandes concèntriques, segments alternats, prismes de color, etc.
- Recerca de la correlació entre sons i colors.
- Sensació de dinamisme rítmic.
- Composicions de gran fantasia.

5. Futurisme

El moviment cubista repercutí molt ràpidament en els artistes d'arreu del món i donà lloc a un seguit de moviments d'avantguarda, és a dir, moviments que pretenien encapçalar una profunda renovació artística radical. El futurisme expressa una nova manera d'entendre la realitat: ja no es tracta de representar el que veiem sinó també tot el que està relacionat amb el que veiem: un estat d'ànim, les sensacions i emocions de l'espectador, la percepció del **temps, de la llum, de l'espai i del moviment**.

El **moviment futurista** sorgí a Itàlia l'any 1910, lligat a un moviment literari encapçalat pel poeta **Filippo Marinetti** i als pintors **Giacomo Balla, Carlo Carrà, Umberto Boccioni i Gino Severini** que reivindicaven la modernització de la cultura italiana. En els anys 1906-1910 Severini havia viscut a París i havia conegut Picasso i Apollinaire; l'any 1911 convidà Marinetti, Boccioni i Carrà a visitar el "Salon d'Automne" on s'exposaven molts quadres del moviment cubista.. En retornar a Milà junts organitzaren la primera exposició futurista. Recollien la tendència a la fragmentació i a la descomposició del volum en formes geomètriques dels cubistes, però introduint efectes de moviment. La seva manera de "ser moderns" comportava una nova estètica de la idealització de **la màquina i de la velocitat**. El moviment estava molt influït pels nous descobriments òptics, lligats al cinematògraf, que revelaren la multiplicació de les imatges i de les coses mòbils a la retina.

El Futurisme és un dels primers moviments de l'avantguarda artística, sorgit a Itàlia en 1909, per **Filippo Tommaso Marinetti**, que va redactar el primer **Manifest del Futurisme**, el primer de molts altres, en el que afirma: "un automòbil de carreres ..., és més bell que la Victòria de Samotràcia".

Umberto Boccioni, Unique Forms of Continuity in Space, 1913

Umberto Boccioni. Elasticitat, 1912

El Futurisme va ser anomenat així per la seva intenció de trencar absolutament amb l'art del passat en considerar que els museus són equivalents als cementiris, especialment a Itàlia, on la tradició artística del passat ho envaïa tot. Calia, doncs, crear un art nou des de zero, d'acord amb la mentalitat moderna, els nous temps i les noves realitats.

El pressentiment de la Primera Guerra Mundial és saludat amb entusiasme pels futuristes que confien que una destrucció total permeti construir des de zero la nova cultura occidental. Molts d'ells es van allistar de forma voluntària però la guerra suposaria el final del grup: Boccioni i Sant' Elia moren i Russolo queda invàlid durant anys. El futurisme i el mateix Marinetti van anar polititzant-se cada vegada més fins a coincidir amb idees feixistes, en el partit del qual va ingressar l'italià en 1919.

Característiques del moviment

- Proclamen el rebuig frontal al passat, a la tradició, i defensen un nou art modern, dominat per la màquina, la velocitat i la ciutat.
- Prohibeixen la part sentimental i anecdòtica i no assumeix absolutament gens del passat.
- L'estètica futurista pregonava també una ètica, d'arrel fonamentalment masclista, misògina i provocadora, amant de l'esport i de la guerra ("única higiene del món", segons Marinetti), de la violència i del perill.
- Per a expressar el moviment, repeteixen la mateixa imatge, com si fos una seqüència fílmica, ho van anomenar Simultaneisme.
- Es fa servir la tècnica del divisionisme i una àmplia gamma de color.
- Els temes preferits en pintura són la ciutat i la figura humana en moviment.

A Rússia donà lloc al moviment cubo-futurista o **Raionista**, amb pintors com **Mihail Lariònov**, **Natalia Gonxarova**, **Liubov Poppova** i **Kàsimir Malevitx**. Entre els anys 1914-1929, i coincidint amb l'esclat de la revolució sorgiren a Rússia dos moviments d'avantguarda que van tenir molta influència en la pintura que es feia a França i Alemanya: K. Malevich fou el principal impulsor del primer moviment anomenat **Suprematisme**. Partint del Cubisme i del Futurisme, el Suprematisme pretenia fundar una estètica nova basada en elements abstractes, cercava la "creació pura" que no havia de procedir d'una abstracció de la realitat.

Alexandre Rodchenko, amb **El Lissitzky**, **Vladimir Tatlin** i **Naum Gabo**, fou l'impulsor del **Constructivisme**. Al contrari que el Suprematisme, el Constructivisme no pretenia ser un estil artístic sinó l'expressió d'una convicció política (el **marxisme**). Buscava una estètica que fos el reflex de l'època de la mecanització. La pintura i l'escultura havien d'integrar-se en un projecte constructiu més ampli; negava l'art per l'art.

Podeu ampliar la informació sobre el moviment futurista a la web que hi ha enllaçada a continuació, la qual podeu consultar traduïda si és necessari, tot picant damunt, amb el botó dret del ratolí, així com traduir els subtítols de Youtube al idioma espanyol.

Smarthistory. Italian Futurism: An Introduction

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

Itàlia commemora el centenari del Futurisme

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'[adreça web](#) del vídeo.

